

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента**

ГЕОІСТОРИЧНА КОМПОНЕНТА В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти

(назва освітнього рівня)

Луцьк – 2026

**Силабус вибіркового освітнього компонента ГЕОІСТОРИЧНА КОМПОНЕНТА
В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ другого (магістерського) рівня вищої освіти.**

Розробник: Сосницька Я. С., доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії
(ПП, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Алла ПОТАПОВА

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
економічної та соціальної географії**

Протокол № 7 від 13 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

Тарас ПОГРЕБСЬКИЙ

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	<i>A4 Середня освіта</i>	вибірковий
Кількість годин/кредитів 120/4	<i>A4.07 Середня освіта (Географія) Середня освіта (Географія) Другий (магістерський) рівень вищої освіти</i>	Рік навчання – 1
		Семестр – 1
		Лекції – 10 год.
		Практичні (семінари) – 14 год.
		Самостійна робота – 88 год.
		Консультації – 8 год.
		Форма контролю: <u>залік</u>
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

Викладач	Сосницька Ярослава Сергіївна
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0
Телефон	+380991674546
e-mail	Sosnytkayaroslava@vnu.edu.ua
Дні занять (електронний розклад)	http://94.130.69.82
Консультації	Очні консультації: аудиторія С-605а
Дистанційний курс на платформі Moodle	https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2780

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Геоісторична компонента в шкільній освіті» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти магістерського рівня.

Освітній компонент «Геоісторична компонента в шкільній освіті» спрямований на формування у здобувачів освіти цілісного розуміння просторово-часових закономірностей історичного розвитку суспільства та їх відображення у змісті шкільної географічної освіти. ОК розкриває теоретичні та методичні засади інтеграції історико-географічних знань у навчальний процес закладів загальної середньої освіти відповідно до компетентнісного підходу та вимог Нової української школи.

У межах освітнього компонента розглядаються еволюція географічного простору в історичному контексті, формування історико-географічних регіонів, динаміка розселення, господарського освоєння територій, зміни кордонів і геополітичних процесів. Значна увага приділяється методиці викладання геоісторичного матеріалу в шкільному курсі географії, використанню картографічних, цифрових ресурсів, міжпредметних зв'язків з історією, громадянською освітою та культурологією. Вивчення освітнього компонента сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, просторової уяви, вміння інтерпретувати історико-географічні процеси та адаптувати їх до шкільної практики. Отримані знання та навички є підґрунтям для професійної діяльності вчителя географії, розробки авторських навчальних матеріалів, інтегрованих уроків і проєктної діяльності учнів.

Мета і завдання освітнього компонента

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів освіти другого (магістерського) рівня, системного розуміння геоісторичних процесів як складової просторової організації суспільства та набуття професійних компетентностей щодо інтеграції історико-географічних знань у зміст і методику викладання шкільної географії з використанням міждисциплінарного, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Основними завданнями освітнього компоненту є:

- розкрити теоретико-методологічні основи історичної географії та її роль у формуванні цілісної географічної картини світу в системі шкільної освіти;
- проаналізувати еволюцію географічного простору в історичному контексті, зокрема процеси розселення населення, формування господарських систем, історико-географічних регіонів і територіально-політичних змін;
- сформуванню вміння працювати з історико-географічними джерелами, зокрема картами різних історичних періодів, статистичними матеріалами та цифровими освітніми ресурсами;
- опанувати методику викладання геоісторичної компоненти в шкільному курсі географії, з урахуванням вимог Нової української школи, вікових особливостей учнів та міжпредметної інтеграції з історією та громадянською освітою;

- розвинути здатність до проектування інтегрованих уроків і навчальних матеріалів, спрямованих на формування в учнів просторово-часового мислення, критичного аналізу та громадянської свідомості;

- сприяти формуванню дослідницьких і рефлексивних навичок, необхідних для аналізу сучасних суспільно-географічних процесів крізь призму історичного розвитку та їх педагогічної інтерпретації.

ОК «Геоісторична компонента в шкільній освіті» формує цілу низку **soft skills**, які важливі для майбутніх спеціалістів. Ось перелік основних:

Критичне мислення – здатність аналізувати історико-географічні процеси, зіставляти різні джерела інформації, оцінювати просторово-часові трансформації суспільства.

Аналітичні навички – уміння інтерпретувати карти, статистичні дані, історичні документи та цифрові ресурси для обґрунтування педагогічних і наукових висновків.

Міждисциплінарне мислення – здатність інтегрувати знання з географії, історії, громадянської освіти, культурології та соціальних наук у навчальному процесі.

Комунікативні навички – уміння чітко й аргументовано презентувати геоісторичний матеріал, вести фахову дискусію, адаптувати складні поняття до рівня сприйняття учнів.

Навички проєктної діяльності – здатність розробляти інтегровані уроки, навчальні проєкти, кейс-завдання та дидактичні матеріали з геоісторичним наповненням.

Цифрова грамотність – уміння використовувати цифрові карти, ГІС-інструменти, онлайн-платформи та візуалізаційні сервіси у шкільній географічній освіті.

Креативність – здатність застосовувати нестандартні підходи до подання геоісторичного матеріалу, створювати інтерактивні й візуально привабливі освітні продукти.

Самоорганізація та управління часом – уміння планувати навчальну й дослідницьку діяльність, працювати з великими масивами інформації та дотримуватися академічної доброчесності.

Рефлексивні навички – здатність до самооцінювання власної педагогічної діяльності та корекції освітніх рішень відповідно до навчальних результатів учнів.

Таким чином, освітній компонент поєднує жорсткі професійні знання з м'якими навичками, що забезпечує конкурентоспроможність випускників і на ринку праці, і в науковій сфері.

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Самостійна робота	Форма контролю*	Бали
Тема 1.	16	2	2	1	11	ПЗ, ДС	10

Геоісторична компонента в системі сучасної шкільної освіти.							
Тема 2. Історична еволюція географічного простору.	16	2	2	1	11	С, Р	10
Тема 3. Геоісторія розселення населення та демографічних процесів.	13	1		1	11	РМГ, ДС	10
Тема 4. Геоісторія господарського розвитку територій.	15	1	2	1	11	ДС, ДБ	10
Тема 5. Міжпредметна інтеграція географії та історії в школі	15	1	2	1	11	ПЗ, Т, Р	10
Тема 6. Проектування інтегрованих уроків і навчальних матеріалів	15	1	2	1	11	ПЗ, Р, Т	10
Тема 7. Історико-географічні карти як джерело навчальної інформації	15	1	2	1	11	ПЗ, Р, Т	10
Тема 8. Геоісторична компонента як інструмент формування громадянської та просторової компетентності	15	1	2	1	11	С, Р	10
Самостійна робота							20
Усього годин	120	10	14	8	88		100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ПЗ – практичні завдання, С – семінар, Р – реферат, РМГ – робота в малих групах.

Завдання для самостійного опрацювання

Кожна з визначених тем містить питання для додаткового, самостійного опрацювання. Питання самостійної роботи оголошуються викладачем на першому занятті. Здобувачі освіти обирають тему за якою готують реферат.

Реферат повинен мати обсяг 15-20 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел. До реферату здобувач освіти готує презентацію. Реферат студент захищає під час практичних занять. Максимальна оцінка за

реферат 20 б.

Загалом, основне коло самостійної роботи студента буде стосуватись наступних питань:

1	Геоісторія як міждисциплінарний напрям у системі географічної освіти.
2	Просторово-часовий підхід у шкільному курсі географії.
3	Еволюція географічного простору як об'єкт шкільного навчання.
4	Взаємодія природного середовища й суспільства в історичному контексті.
5	Геоісторія розселення населення та її дидактичний потенціал.
6	Історико-географічні регіони: наукові підходи та шкільна інтерпретація.
7	Зміни державних кордонів як чинник просторової організації суспільства.
8	Геополітичні процеси в геоісторичному вимірі.
9	Формування господарських систем у геоісторичному аспекті.
10	Аграрні трансформації територій у світлі геоісторичного аналізу.
11	Урбанізаційні процеси в історичній географії.
12	Міграції населення як геоісторичне явище.
13	Історико-географічні карти як джерело пізнання.
14	Аналіз історичних карт у шкільній географічній освіті.
15	Картографічна спадщина України в освітньому процесі.
16	Використання ГІС у вивченні геоісторичних процесів у школі.
17	Цифрові ресурси та онлайн-архіви з історичної географії.
18	Інтерактивні карти як засіб формування просторового мислення учнів.
19	Міжпредметна інтеграція географії та історії: теорія і практика.
20	Геоісторична компонента в умовах Нової української школи.
21	Методика викладання геоісторичного матеріалу в основній школі.
22	Методика викладання геоісторичного матеріалу в старшій школі.
23	Проектна діяльність учнів у процесі вивчення геоісторії.
24	Формування громадянської компетентності засобами геоісторії.
25	Геоісторія та формування просторової ідентичності учнів.
26	Роль геоісторичних знань у розвитку критичного мислення школярів.
27	Локальна історія та краєзнавство в геоісторичній освіті.
28	Геоісторичний підхід у вивченні історії рідного краю.
29	Використання проблемно-орієнтованого навчання в геоісторії.

Методи та форми оцінювання

Основними формами навчального процесу є; лекції (з використанням мультимедіапроектора та інших засобів навчання), практичні заняття, самостійна та індивідуальна наукова роботи.

Серед методик та форм навчання даного курсу слід визначити такі методики викладання: методика проблемного навчання та евристичне навчання; форми навчання: аналітичні і проблемні лекції та дискусії, головна мета яких полягає розвитку у студентів логічного та самостійного осмислення додаткового матеріалу; методи навчання: кейс-метод, презентації, міні-проекти, обговорення проблем в малих групах, аргументування точки зору, симулювання вирішення ситуацій практичної діяльності.

Практичні заняття плануються відповідно лекційної теми і включають такі напрями роботи: підготовку до практичних занять за вказаним планом; виконання контрольних завдань; виконання завдань дослідницького

характеру; критичний огляд наукових публікацій за обраною проблематикою; тренінги; рольові та ділові ігри; презентація результатів дослідження на задану тематику, у т. ч. виступ на конференціях.

Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

Консультації викладачем щодо виконання завдань самостійної роботи студентів проводяться згідно затвердженого графіку консультацій.

Форми контролю: поточне оцінювання, яке включає виконання та задачу практичних робіт, написання реферату, контрольні роботи, підсумковий контроль у формі заліку.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється на основі результатів поточної роботи. Об'єктом оцінювання є програмний матеріал, засвоєння якого, відповідно, перевіряється під час поточного контролю або на заліку. Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу – 100 балів.

Практичні роботи передбачають поєднання усних питань для обговорення та письмових завдань. Кожна практична робота оцінюється у 10 балів. Оцінка за роботу передбачає у знанні теоретичних питань та виконанні практичних.

Самостійна робота передбачає написання реферату. Максимальний бал 20 б. Критерії оцінювання реферату:

- відповідність темі та повнота розкриття (0–4 бали);
- змістовність та логіка викладу (0–5 балів);
- опрацювання джерел і науковість (0–4 бали);
- структура роботи (0–3 бали);
- оформлення реферату (0–2 бали);
- самостійність виконання (0–2 бали).

Розподіл балів за видами робіт

Практичні роботи								Самостійна робота	Сума балів
П.р. 1	П.р. 2	П.р. 3	П.р. 4	П.р. 5	П.р. 6	П.р. 7	П.р. 8		
10	10	10	10	10	10	10	10		
Сума балів за практичні роботи - 80								20	100

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для

її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно графіка. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та контрольного опитування. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Складання модулів відбувається лише раз, відповідно до встановленого терміну, оскільки є можливість отримати бали на іспиті.

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти:

– Moodle (новинний форум, система приватних повідомлень, коментарі до завдань).

– Індивідуальна консультація може бути надана здобувачу освіти в аудиторії (згідно розкладу консультацій), в телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту викладача.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_Viznannya_rezultativ_VNU_im_L.U._red.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали.

Здобувачі освіти, які брали участь у студентських наукових конференціях, Вітчизняних або Міжнародних науково-практичних конференціях та опублікували тези наукової доповіді, які дотичні до освітнього компонента можуть отримати додаткових 10 балів (1 тези). За участь у I (Університетському) етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт – 30 балів(1,2 місце – 10 балів).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/2025.pdf>).

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність з освітнього компонента, становить 100 балів. При цьому враховуються присутність на заняттях та активність студента під час

занять; вимоги академічної доброчесності; своєчасність виконання завдання.

Якщо підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента становить не менше як 60 балів, то, за згодою здобувача освіти, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з ОК (навчальної дисципліни). У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані за поточне оцінювання анулюються.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують умінь синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання до заліку

1. Поняття геоісторії та її місце в системі географічних наук.
2. Геоісторична компонента як складова шкільної географічної освіти.
3. Просторово-часовий підхід у геоісторичних дослідженнях.
4. Об'єкт і предмет геоісторії.
5. Основні методи геоісторичного аналізу.
6. Взаємодія природи й суспільства в історичному вимірі.
7. Антропогенна трансформація географічного простору.
8. Еволюція природно-географічного середовища та її освітнє значення.
9. Геоісторія розселення населення: основні етапи та закономірності.
10. Історичні типи поселень і їх просторові особливості.
11. Урбанізаційні процеси в геоісторичному контексті.
12. Міграційні процеси як геоісторичне явище.
13. Геоісторія господарського розвитку територій.
14. Етапи формування господарських систем у різні історичні періоди.
15. Аграрні трансформації та їх просторові наслідки.
16. Індустріалізація як чинник зміни географічного простору.
17. Постіндустріальні трансформації територій.
18. Поняття історико-географічного регіону.
19. Формування історико-географічних регіонів.
20. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку в історичному вимірі.
21. Зміни державних і адміністративних кордонів у геоісторичному аспекті.
22. Геополітичні процеси та їх відображення в географічному просторі.
23. Територіально-політична організація суспільства в історичному вимірі.
24. Історико-географічні карти як джерело наукової інформації.
25. Типологія історико-географічних карт.
26. Методи аналізу та інтерпретації історичних карт.
27. Картографічна спадщина як освітній ресурс.
28. Використання історичних карт у шкільній географії.
29. Геоінформаційні системи в геоісторичних дослідженнях.
30. Використання ГІС і цифрових карт у шкільній практиці.

31. Цифрові освітні ресурси з геоісторії.
32. Інтерактивні карти як засіб формування просторового мислення учнів.
33. Міжпредметна інтеграція географії та історії.
34. Інтегровані уроки з географії та історії: особливості проектування.
35. Проектна діяльність учнів у геоісторичній освіті.
36. Дослідницька діяльність учнів у процесі вивчення геоісторії.
37. Методика викладання геоісторичної компоненти в основній школі.
38. Методика викладання геоісторичної компоненти в старшій школі.
39. Вікові особливості сприйняття геоісторичного матеріалу учнями.
40. Дидактичні засоби навчання геоісторії.
41. Компетентнісний підхід у викладанні геоісторії.
42. Геоісторична компонента в контексті Нової української школи.
43. Формування просторового мислення учнів засобами геоісторії.
44. Роль геоісторії у формуванні критичного мислення школярів.
45. Геоісторична компонента як інструмент громадянської освіти.
46. Формування історичної пам'яті та просторової ідентичності учнів.
47. Локальна історія та краєзнавство в геоісторичній освіті.
48. Геоісторичний підхід у вивченні історії рідного краю.
49. Проблемно-орієнтоване навчання в геоісторії.
50. Оцінювання навчальних досягнень учнів у геоісторичній освіті.
51. Академічна доброчесність у процесі вивчення геоісторії.
52. Авторські навчальні матеріали з геоісторичної тематики.
53. Використання кейс-методу у викладанні геоісторії.
54. Формування soft skills учнів засобами геоісторії.
55. Роль учителя географії в реалізації геоісторичної компоненти.
56. Сучасні виклики геоісторичної освіти в школі.
57. Інноваційні підходи до викладання геоісторії.
58. Геоісторія в умовах цифровізації освіти.
59. Перспективи розвитку геоісторичної компоненти в шкільній освіті.
60. Значення геоісторичної компоненти для професійної підготовки вчителя географії.

Шкала оцінювання

Переведення оцінок, виражених у балах за 100-бальною шкалою, в лінгвістичну шкалу та шкалу ECTS здійснюється наступним чином:

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	

67–74	Незараховано (необхідне перескладання)
60–66	
0–59	

VI. Рекомендована література

1. Джаман Я. В., Джаман В. О. *Етногеографія України*. Чернівці: ЧНУ, 2024. 196 с.
2. Перевозчиков В. І. *Історія економіки українських земель (кінець IX – початок XX ст.)* : Курс лекцій. К. : КНТ, 2021. 472 с.
3. Сосницька Я. С., Мандрик І. П. Новосад О.В. *Історична географія з основами етногеографії*. Конспект лекцій, Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. – 118 с.
4. Сосницька Я. С., Мандрик І. П. Новосад О.В. *Історична географія з основами етногеографії*. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт, Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 24 с.
5. Стефанюк Г. В. (та ін.). *Історична географія: навчально-методичний посібник*. Івано-Франківськ, 2020. 134 с.
6. Шаповал Л. І. *Етнографія України: навчально-методичний посібник*. Полтава, 2021. 286 с.